

До спеціалізованої вченої ради 26.053.12
у Національному педагогічному університеті
імені М. П. Драгоманова

ВІДГУК
офіційного опонента
Бульбенюк Світлани Степанівни
на дисертацію Поппер Лесі Вікторівни
«Екологізм як ідеологічний конструкт і суспільно-політичний рух»,
представлену до захисту на здобуття наукового ступеня
кандидата політичних наук за спеціальністю
23.00.03 – політична культура та ідеологія

Екологічна проблематика вже кілька десятиліть є однією з найбільш обговорюваних і водночас не менш дискусійних тем у колі науковців, публіцистів, громадських і державних діячів, що обумовлено низкою причин об'єктивного характеру. Політична наука не стала виключенням. В останні десятиліття дослідницька увага політологів зосереджується на висвітленні феномену екологічного руху, з'ясуванні глобальних екологічних проблем сучасності, розгляді шляхів і методів їх вирішення, спробах ідеологічного обґрунтування тематики екологічного спрямування. Оформлюється екополітологія як системно логічна, аналітична доктрина, а в багатьох університетах світу відкриваються центри по вивченю інвайроментальних проблем (від англ. environment - навколоишнє середовище).

Дисертаційна робота Поппер Л.В. є спробою здійснення комплексного наукового аналізу окресленого політологічного концепту, висвітлення найбільш суттєвих напрямів вивчення екологізму як ідеологічного конструкту і суспільно-політичного руху. Обґрунтовуючи важливість розгляду екологізму як соціальної парадигми, авторка наголошує на тому, що зв'язок між екологією й екологізмом не є простим лінійним, а вимагає занурення у широкий пізнавальний, світоглядний, а також загально-культурний і цивілізаційні контексти, спираючись не лише на знання, а й на традиції, досвід, мудрість, інтуїцію, віру тощо. Поппер Л.В. аргументовано доводить, що екологізм може бути визначений, по-перше, як нова парадигма суспільно-політичного розвитку і, по-друге, як сучасна політико-ідеологічна система, що

розвивається на підставі нової парадигми і впливає на інститути громадянського суспільства і держави, на свідомість громадян.

Здобувачкою продемонстровано достатній рівень вмінь та навичок, необхідних для науково-пошукових досліджень. Методологічними зasadами представленого дисертаційного дослідження стало оптимальне поєднання принципів об'єктивності, науковості, системності, плюралізму, історизму з застосуванням діалектичного, компаративного і прогностичного методів та системного, аксіологічного, інституціонального і функціонального підходів. Істотне значення має емпірична основа дослідження, яка сформована на основі аналізу текстів законів України та постанов органів виконавчої влади щодо формування екологічної політики та статутів екологічних організацій.

Аналіз тексту дисертаційної роботи та автореферату Поппер Л.В. свідчить, що наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані авторкою, мають достатній рівень обґрунтованості. Дисертанткою вивчені, систематизовані та творчо опрацьовані теоретичні наробки з різних аспектів феномену екологізму. Свідченням ретельної і сумлінної аналітичної діяльності у процесі підготовки дисертаційного дослідження є список використаних джерел, який складається з 220 найменувань, з них 33 англійською мовою, а також список праць здобувачки за темою дисертації – загалом 15 праць.

Серед елементів наукової новизни, представлених у дисертаційній роботі Поппер Л.В., на особливу увагу у зв'язку з зазначеною актуальністю дослідницької проблематики заслуговує ґрунтовний аналіз основних теоретико-методологічних підходів до розуміння феномену екологізму як явища полісистемного та чітке формулювання структурно-функціональних характеристик ідеології екологізму. Суттєву теоретичну і прикладну цінність має представлене авторкою дослідження екологічного руху як носія і провідника ідеології екологізму та розгляд специфіки розвитку сучасного екологічного руху в Україні, який так і не набув суспільної підтримки, адекватної гостроти проблеми екологічної безпеки умов життя.

У першому розділі дисертації здобувачка пропонує аналіз екологізму як сучасної політико-ідеологічної системи, аргументовано переконуючи, що

екологізм надто важко оцінити, виходячи з традиційних оціночних категорій. Адже соціально-політичні й економічні моделі ідеологів екологізму як правило несуть на собі відбиток антисистемності, вони націлені на руйнування традиційних норм і настанов. Поппер Л.В. обґруntовує необхідність створення нової екологічної ідеології, яка базується на ліберально-демократичній політико-світоглядній конструкції, наголошуючи на тому, що це є пріоритетним завданням глобального масштабу. Інструментами реалізації такого важливого завдання, на переконання дисерtantки, мають стати екологічна політика й екологічна модернізація.

Другий розділ дисертаційного дослідження присвячений комплексному аналізу екологічної ідеології як транснаціональної екополітичної метадоктрини, що розвивається в умовах розгортання політики екологічного модернізму постіндустріального суспільства. На наш погляд, авторським здобутком можна вважати акцентування дослідницької уваги на важливості висвітлення проблематики феномену екологізму у контексті розгляду концепту постіндустріалізму. Дотримуючись зasad принципу об'єктивності, здобувачка виокремлює та аналізує зокрема і негативні прояви екологізму у сучасному світі: політизацію екології, екорадикалізм як новий тоталітаризм.

На нашу думку, авторка цілком впоралася з заявленими у третьому розділі представленої дисертації завданнями: докладним аналізом політичної інституціоналізації екологізму у сучасному суспільстві та розглядом особливостей реалізації ідейно-політичних зasad екологізму в Україні. Варто відзначити, що саме другий підрозділ третього розділу дисертації несе найбільш важливу прикладну складову, де здобувачка, спираючись на значний емпіричний матеріал, наголошує на цінностях екологізму як чиннику вироблення дієвої державної політики України.

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Поппер Л.В., необхідно водночас висловити авторці окремі зауваження та побажання:

1. У першому підрозділі первого розділу здобувачка зауважує: «Виходячи із зазначеного можна стверджувати, що сучасна суспільно-політична думка нездатна надати адекватну новій екологічній ситуації

програму, бо основною її вадою є нерозуміння екологічних меж розвитку цивілізації. Сучасні політичні ідеології – це необмежені ідеології безмежності, які підкріплюють економічну зростоманію» (с. 32). На наш погляд, авторці слушно було б не тільки обмежитися констатацією фактів, але й представити власний погляд на можливі шляхи вирішення наявної проблеми. На жаль, дисерантка хоча б побічно не пропонує докладного аналізу вказаної проблематики.

2. Відстоюючи у першому підрозділі другого розділу важливість і необхідність створення нової екологічної ідеології (с. 74), здобувачці, на нашу думку, варто було б навести і можливі застереження, які можуть виникнути у процесі творення такої ідеології. Адже подібний підхід відповідатиме принципам науковості й об'єктивності, заявленим авторкою як методологічні засади дисертаційного дослідження.

3. При розгляді зasad розвитку екологічного менеджменту та екологічної модернізації у сучасному світі дисерантка основною умовою генезису екологічної суспільства називає еколоюдину (с. 108). На думку опонентки, у представленому ракурсі дослідження феномену екологізму доцільно було б звернути окрему увагу на висвітлення первинних форм громадянської активності і політичної участі, скажімо, так званої участі «зрушеного залучення» (*shifting involvements*) – ситуативної політичної і громадянської участі, спрямованої на вирішення конкретних проблем, які найчастіше мають екологічний або синтетичний характер.

4. Здобувачка, наголошуєчи у другому підрозділі третього розділу на тому, що досить гострою «для українських «зелених» є проблема фінансування і, в зв'язку з цим, їх залежності від держави та іноземних фондів, що по суті, визначає цілі й пріоритети функціонування значної кількості організацій зелених» (с. 142), не пропонує варіантів виходу з такої ситуації. Адже подібні констатациі дещо переобтяжують описовістю дисертаційне дослідження, що частково заважає критичності формулювання авторської позиції Поппер Л.В.

Зазначимо, що висловлені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки змісту та форми дисертаційної роботи, її наукової та практичної

значущості. Вони радше підтверджують високий рівень підготовленості та самостійності мислення автора, підвищують рівень її дискусійної складової.

У ході перевірки наукових публікацій авторки встановлено, що всі вони відбивають сутність окремих розділів дисертації, не повторюють одна одну. Текст автoreферату повністю відповідає змісту дисертації. Наукові положення, які виносяться на захист, адекватно реалізовані Поппер Л.В. у рукописі дисертаційного дослідження. Ступінь аprobaciї дослідження і його практично-політична орієнтація є достатніми.

Дисертаційна робота Поппер Лесі Вікторівни «Екологізм як ідеологічний конструкт і суспільно-політичний рух» є завершеним, самостійним, підготовленим на належному науковому рівні дослідженням, повністю відповідає нормативним вимогам України, а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.03 – політична культура та ідеологія.

Офіційний опонент,
кандидат політичних наук,
доцент кафедри політичних технологій
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,
доцент

Булбенюк

С.С. Бульбенюк

